

Oponentský posudek bakalářské práce Matěje Šulce *Očistec v současné teologii* (55 stran), odevzdaný katedře systematické teologie v AR 2023–24.

Práce je rozdělena do šesti kapitol, na jejichž konci je seznam 53 položek použité literatury rozlišené na odborné monografie, odborné články a prameny.

Po Úvodu, v němž nás autor seznamuje se svým záměrem poskytnout aktuální a utříděný přehled relevantní literatury k pojednávanému tématu, následuje kapitola *Předpoklady očištění*, zahrnující základní představy stran vlastního charakteru předmětu, k jejichž rozlišení jej studium přivedlo, dále kapitola *Stručná historie očištění*, která si všímá základních proměn v pohledu na dané téma v církevních dějinách, resp. dějinách dogmatu. Hlavní stať představují další dvě kapitoly, *Očistec v katolické teologii* a *Očistec v protestantské teologii*. V první z nich je vedle oficiální římskokatolické věrouky představena nedávná či současná debata v římskokatolické teologii, v druhé pak nejprve tak či onak odmítavé pozice reformace a dále pak odmítavé či naopak vstřícnější postoje protestantských teologů současnosti. V Závěru jsou tyto základní stať ve své rozmanitosti či podobnosti zevrubně shrnuty a je poukázáno i na to, že i kriticky vstřícné postoje volají po revizi samotného pojmu „očistec“.

Práce je i při náročném tématu velmi přehledná a vykazuje značnou, v bakalářské práci zřídka vídanou badatelskou erudici. Je zřejmé, že autor těžil i z toho, že sám jeho školitel se podobným tématem při svých studiích zabýval. Formulace jsou srozumitelné a jazyková úroveň je na výši.

Formální problémy

Prohřešky proti češtině jsem nezaznamenal. Na s. 27, 31 a 39 se za výrazem „přestože“, „na“ a „působení“ objevuje otazník. Jde zřejmě o překlep. Citátům z pramenů (Augustin) by slušely odkazy na původní dílo, byť jsou převzaty ze sekundární literatury. Tam, kde jde o vyjádření jen určité výhrady či podmíněnosti, se výraz „skeptický“ (*Skeptická poznámka* – s. 21 a 32) příliš nehodí. Vzhledem ke kontextu si nejsem jist (a nemám možnost si to ověřit), zda na s. 30 v osmém řádku shora nemá jít o mluvení o „kvalitativním“ čase namísto „kvantitativním“. Na s. 34 v druhém řádku od konce je asi vhodnější mluvit o „domnělém“ či „údajném“ rozporu, nikoliv „zdánlivém“. V seznamu literatury by bylo aspoň u děl neuváděných v českém překladu vhodné uvést s ohledem na čtenáře i bibliografický odkaz na původní dílo, nejenom na překlad, který byl použit.

Věcné problémy

Pro širší čtenářskou obec (a každý text prezentovaný na Univerzitě je takové obci určen) by bylo na místě vysvětlit (třeba jedním výrazem v závorce) co to je „eschatologie“ (a že „eschatologickou diskusí“ je míněna „diskuse o eschatologii“?) (s. 7), co znamená „limbus“ (18) apod. Geografie je vědecký obor. Pro odkaz na „časoprostor“(?) se proto výraz „geografie“ (*passim*) moc nehodí, i když se v cizojazyčné literatuře v tomto smyslu třeba někde objeví. Lze vůbec mluvit o „biblických zmínkách o očištění“, byť pouze implicitních? (15). Taková formulace už implikuje určitou interpretační pozici. Mluví Pavlův text (1K 3,11–15) opravdu o „onom světě“? (16). Z Job 1,6 není vůbec jasné, že prezentované slyšení se

odehrává „v nebi“ (43). Závěr (46 – 51), je z největší části jen shrnutím předchozí látky, které nepřináší nic nového; vlastní závěr, včetně hodnocení toho, k čemu celá debata o očistci podle autora dospívá, tak představují jen poslední dva odstavce. Celá závěrečná kapitola by mohla být klidně zkrácena na jednu třetinu, aniž by došlo k nějaké myšlenkové ztrátě nebo zkratu.

Výzkum ukazuje, že sledovaná problematika, zvláště pokud si podržuje tradiční označení, zůstává do značné míry kontroverzní. Avšak téma vztahu lidského života v jeho rozporuplnosti a v jeho konečnosti k Božímu záměru záchranu a obnovy otvírá otázky, které vedou hledání biblickou zvěstí podněcované odpovědi, jež může někdy tradiční pozice sbližovat či aspoň jejich nesmiřitelnost relativizovat.

Poznámka na okraj: Tradiční dělení křesťanských denominací na katolictví, protestantismus a pravoslaví je trochu přežitě. Některé výrazné tradice či fenomény nezahrnuje (charismatické/letniční proudy, radikálně reformační proudy/“peace churches“). Radikální reformace (u nás k ní patří Chelčický) je zpravidla mylně řazena k protestantismu, ačkoliv v ní spasení z milosti nehraje v její christologii primární roli. K dané problematice by nám ovšem tyto tradice – podobně jako pravoslaví – moc neřekly.

Systematicko-teologická reflexe (která je širší než dogmatická, protože nezohledňuje jen křesťanskou ekumenu a její diskurs, ale vyjadřuje se ke všemu) by musela zahrnout i filozofickou teologii (teistickou filozofii), kde naopak je (především v tzv. procesuální teologii/filozofii) fenomén duše a individuální nesmrtnost reflektován, a musela by se vyrovnat i s rozsáhlou debatou přírodních věd a teologie, kde jsou fenoménu duše často věnovány celé konference nebo monografie. To ovšem samozřejmě přesahuje nároky na bakalářskou práci.

Přes tyto drobné výhrady pokládám celou práci za mimořádně zdařilou a podnětnou. Některé závěry, zejména pokusy o alternativní postižení problému, jehož se pojem „očistec“ týká nebo k němuž odkazuje, by si z pastoračních důvodů zasloužily širší publikaci, nejlépe v nějakém církevním periodiku.

Práci hodnotím stupněm A.

Petr Macek